

У монографії висловлено думки та ідеї, що можуть придатися як фахівцям із літературознавства, мистецтвознавства, музикознавства, так і читачам, котрі цікавляться культурологією загалом. Автор демонструє відмінність між розумінням сюрреалізму французькими та американськими митцями. Останні відмовлялися бачити у прояві несвідомого “вищий реалізм”, котрий так поцінував та обстоював А. Бретон. Адже несвідоме містить у собі невизнані потреби та агресивні імпульси, що мають руйнівну природу. Американські митці розглядали несвідоме як “...вмістилище “немислимих” можливостей, деякі з яких, тим не менш, могли стати у пригоді для створення нового світогляду” (63). Із поезією Олсона Д. Белград пов’язує оригінальну процесуальну теорію мови Е.Феллоноса. У ній іменник та дієслово бачаться як єдине й нерозривне ціле, коли речі постають у дії, а дії – в речах (див.: 127). Читач знайде цікаві думки щодо дзен-буддизму та аналогій дзенівського світогляду зі світоглядом митців, котрі обстоювали культуру спонтанності: розуміння неадекватності вербального спілкування, відсутність інтенціональності, більше поцінування творчого процесу, аніж готового артефакту тощо (див.: 241-242). Так само зможе побачити відмінності між

розумінням суті техніки колажу у творчості П. Пікассо і Ж. Брака, з одного боку, та Р.Мазервелла – з другого; зрозуміти суть джазових сольних імпровізацій у біопі та вкоріненість цієї джазової течії в “чорній” культурі американського континенту; усвідомити явище перфомену як адекватної, “живої” форми побутування поезії бітників тощо.

Отже, монографія Д.Белграда “Культура спонтанності...” буде цікавою українському читачеві з огляду на кілька моментів. Вона дасть змогу глибше зрозуміти культурні процеси в американському мистецтві після Другої світової війни. Запропонує малознані чи зовсім не знані факти культурного буття США й оригінальні та різнобічні тлумачення цих фактів. Завдяки кращому розумінню іншого культурного проекту поглибить усвідомлення власних (українських) мистецьких пропозицій періоду 1950-70-х рр. Продемонструє науковий рівень осмислення мистецьких явищ в американській культурології. Зрештою, обмін ідеями завжди веде до збагачення – і в мистецтві, і в дослідницькому дискурсі.

м. Львів

Тарас Пастух

УКРАЇНСЬКА ПІСНЯ НА УКРАЇНСЬКИЙ ЛАД

[Гусовський М. Пісня про зубра. Поема. На латинській та українській мовах / Переклад з латинської А.Содомори. Коментарі І.Сварника. – Рівне: Волинські обереги, 2007. – 126 с., іл.]

“Nicolai Hussoviani Carmen de statura, feritate ac venatione bisontis” – “Пісня про зубра” Миколи Гусовського прийшла нарешті в повному обсязі до українського читача.

Важко втриматися від позитивних емоцій із цього приводу. Насамперед

тому, що вже тривалий час мовиться про “європейськість” української культури, проте зовсім нічого або майже нічого не зроблено для популяризації її власне європейських здобутків. Ті окрушини, які з’являються чи й з’явилися впродовж “незалежного” нашого існування на

“медійному ринку”, як тепер модно називається сукупність інформаційних потоків культурного обігу в Україні, навряд чи можуть задовольнити запити українокультурного реципієнта. Проте час від часу подвижницькі потуги окремих осіб чи малих колективів видають результат, який стає для українця навіть невстерожним – бо той на нього вже й не очікує... Іронія полягає в тому, що в масі вже звичних пропозицій західного суспільства або ж східного сусіда (сусідів), які й домінують на українському ринку у вигляді добрих – чи не дуже – перекладів із різних мов, трапляються й переклади українських-таки творів, хоч би як дивно це звучало. Про ці парадокси й піде мова далі на прикладі книжки, яка доносить українському читачеві унікальний твір Миколи Гусовського “Пісня про зубра”.

Видання складається з передмов – Лілії Овдійчук “Силует на тлі високого Ренесансу” та “Бентежний відгомін пісенного двовірша” видатного перекладача творів античних і новолатинських письменників Андрія Содомори, обох текстів – латиномовного оригіналу й перекладу українською мовою, а також коментарів до тексту авторства знаного львівського історика Івана Сварника. Важливий елемент оформлення – ілюстративний матеріал, який вичерпно унаочнює для сучасного читача рух твору крізь віки та епохи: тут і обкладинка краківського першодруку (1523), титульні сторінки пізніших перевидань XIX та XX століть (Петербург, 1855; Краків, 1894; Мінськ, 1980, 1994). Цінність книжки ще й у тому, що вона містить бібліографію з теми: *Список публікацій тексту і перекладів* (11 позицій) та *Дослідження та інші публікації* (25 позицій).

“Пісню про зубра” можна зарахувати до жанру етнографічно-краєзнавчої поеми – характерного для літератури епохи ренесансу, сюжет котрої ускладнений численними авторськими відступами філософської, політичної, релігійно-медитативної та панегіричної тематики. Твір написано елегантними дистихом. При уважному прочитанні виникає враження, що первісно Гусовський замислив поему власне як опис особливостей життя зубрів на тлі білоруської пущі, а

пізніше (можливо, після повернення до Речі Посполитої) увів до твору частини, пов’язані з володарюванням князя Вітовта, очевидно, з метою знайти мецената при королівському дворі. Тоді ж додав і присвяту королеві Боні Сфорці, яка мала посприяти виданню книжки.

Гусовський подає у творі перелік суміжних етносів та країн, визначивши в такий спосіб терен дії: читаємо тут про турків, татар та московитів. В авторських відступах знаходимо традиційні для тогочасної антимусульманської публіцистики інвективи стосовно нападів турків і татар, описи жорстокості зайд, а також байдужості “власних” володарів до долі “простої” людини.

Чому ж латиномовна поема – українська? Бо латинська мова – мова Церкви (зокрема й українських конфесій), культури, науки й політики в Європі впродовж багатьох століть. Наявність латиномовних творів літературного процесу України XVI – XIX ст. якраз і являє собою дуже промовисте свідчення “європейськості” української культури.

Коротко нагадаю кілька дат. Українсько-білоруський поет Микола Гусовський народився в с. Гусові (Білорусь) бл. 1480 р. Освіту здобував у Вільні та в Польщі, можливо, у Краківському університеті. У 1518 – 1522 рр. перебував у Римі як член посольської місії Великого Князівства Литовського і Польського Королівства. У Римі написав “Пісню про зубра” (*Carmen de statura feritate ac venatione bisontis*).

1523 року повернувся до Кракова, де опублікував свою поему. Там же написав твір про перемогу над турками під Теревовлею в 1524 р. об’єднаних військ поляків, українців і литовців. Помер 1533 р. Твори Миколи Гусовського, як і доробок Павла Русина з Кросна, Себастьяна Фабіяна Кленовича вважаються вершинними здобутками латиномовної поезії раннього Ренесансу.

Чому не було раніших перекладів українською? Бо до століття двадцятого, а навіть до самої середини того передминулого віку латину знали всі, хто здобував освіту. Від середини ж дев’ятого століття з’являються перші спроби перекладу іншомовних текстів – поетичних, прозових,

драматичних – українською мовою, щоб удоступнити їх не лише освіченій верхівці та “середньому” класові інтелігенції, а й іншим верствам населення.

Отож (уважний читач знайде цю інформацію в бібліографії) уперше Гусовський заговорив до українського читача рідною мовою в 1974 році зі сторінок журнальної публікації переспіву Романа Лубківського. 1987 року до антології “Українська поезія XVI ст.” увійшли переклади Віталія Маслюка; публікація складалася з уривків “Пісні про зубра” та поеми “Перемога над турками під Теребовлею 1524 року”. З наведеної хронології публікацій бачимо, що цей твір неодноразово потрапляв у коло інтересів українських дослідників та перекладачів. Принагідно слід зауважити, що нині творча спадщина Миколи Гусовського вважається набутком принаймні чотирьох сучасних націй: білоруської, української, польської та литовської. Виходячи з цього, упорядники аналізованого видання 2007 року з міркувань повноти інформації могли б подати в бібліографічних списках відомості про доробок польських, литовських та російських колег (зрештою, тоді цю унікальну двомовну книжку можна було би сміливо зараховувати до академічних видань, а це – компетенція таки академічних або ж вищих навчальних закладів). У такий спосіб виразився б “загальноєвропейський контекст” побутування цього непересічного твору.

Задля справедливості зазначу, що з цієї тези й починається передмова Л. Овдійчук. Авторка дещо патетично, проте слушно зауважує в першому абзаці: “Справді ренесансні особистості завжди належали світові, а не окремії культури”.

Дослідниця робить спробу подати загальний план розвитку ренесансних тенденцій у європейській культурі, кількома штрихами окреслює культурну й політичну ситуацію на теренах тогочасної Речі Посполитої, до складу якої входила й територія України. Сучасному читачеві цікаво буде довідатися про інспірацію написання поеми з боку римського папи й кількарічний тернистий шлях уже готового твору до друкарського верстата. На завершення подано

параметри функціонування твору в обігу різних національних культур, а також інформацію про етапи вивчення і спроби перекладів цієї унікальної поеми.

Якщо Л. Овдійчук намагалася оприявнити для читача-любомудра “зовнішні” обставини (нині це прийнято називати “контекстом побутування твору”) виникнення й життя тексту поеми Миколи Гусовського впродовж століть, то вступне слово (Від перекладача) А. Содомори – “Бентежний відгомін пісенного двовірша” – провадить нас “досередини” – у глибини задуму, особливостей образного мовлення і специфічних засобів зображення.

Невеликий відступ. Річ ясна, що читати поему, написану майже 500 років тому, справа нелегка. Багато умовностей – рис віршового ритму, нюансів поетичного вислову, криптоцитат і натяків – сьогодні не впізнаються й не прочитуються, бо твори, до яких вони апелюють, не функціонують активно в культурному вжитку сучасної людини, нехай навіть найосвіченішої. Антична література являє нам зародження й розвиток мистецької самосвідомості, це форма саморефлексії людини й намагання “ословити” розуміння свого місця й ролі серед природи й серед інших людей – у суспільстві. Починаючи від компіляції міфічних переказів про реальні події у складну сув’язь літературних епічних сюжетів (гомерівські поеми, поеми Овідія, Вергілія тощо), починаючи від винайдення способу “оживлення” мистецької реальності через постановку на сцені, коли реципієнт-глядач стає безпосереднім учасником мистецького дійства (давньогрецька драматургія і театр), зрештою – починаючи від витворення наукової термінології в живій дискусії (школи Сократа і Платона), і – до застосування концептуального апарату для викладу етико-естетичної доктрини художньої творчості (праці Арістотеля), античність витворила тривкий засіб збереження й передання наступним поколінням інформації, яка стає загальним набутком мешканців Європейського континенту. Цей стрижень, цей корінь перетворює сукупність культур різних етносів і націй на власне цивілізацію. Коротко кажучи, упродовж

понад трьох тисяч років на території впливу цієї цивілізації триває постійний процес осмислення й удосконалення, оновлення і пристосування до новіших соціально-політичних умов засадничих категорій людського буття і співіснування. Найуніверсальніші проблеми людства, як-от самоцінність особистості, співіснування індивідуума й соціуму, співіснування різноманітних форм організації суспільства, зрештою, співіснування розмаїтих проявів самоусвідомлення і світогляду, з одного боку, а з другого – орієнтація на ці засадничі цінності й намагання їх зберегти, оборонити й примножити – ці проблеми людського буття сформульовані вперше саме представниками різних шкіл античної філософії, котрі водночас дали нам і задовільні відповіді на актуальні питання й висловили/ословили їх ще й у певній художній формі. Не даремно, говорячи про античну епоху, про греко-римський період європейської історії, його образно називають “колискою” європейської цивілізації.

Саме тому пізніші епохи неодноразово звертаються до цієї інформації, до цього акумульованого в літературних – писаних – творах історичного досвіду і щоразу по-новому – залежно від власних потреб – прочитують цю спадщину, намагаються її розвинути, зберігаючи доцільні межі співвідношення між традицією і нововведеннями.

У суспільному плані античність апробувала чи не всі відомі нам суспільно-економічні формації, подавши досвід “виживання” чи, навпаки, нетривкості тих чи тих форм організації індивідів. Було апробовано всю палітру державних формацій від демократії до деспотії й тоталітарної диктатури. Теоретичні узагальнення у формі політичних дискусій, політичних промов “на захист...” чи “проти...” конкретної особи або ж певної ідеї, у формі афористичних оцінок в історичних трактатах й у формі діагностування суспільних недугів і вад у сатиричних творах та політичних промовах надають нам напрочуд точні, вичерпні і прозорі оцінки тих державних формацій і доцільності чи недоцільності їхнього функціонування з огляду на потреби людської індивідуальності.

Властиво, саме ця риса античної культури – *антропоцентризм* (принцип, який ставить людську особистість у центр уваги) – спричинилася свого часу до виникнення епохи Ренесансу – до намагання учених-філологів за допомогою вивчення й осмислення античних текстів “відродити” поняття самоцінності людської особистості, надати в очах сучасників певного ореолу святості кожному індивідуумові, а водночас і продукту його діяльності й таланту, зокрема поезії. Зазвичай цю прикмету Нового часу позначаємо терміном *гуманізм*.

Крім того, античність в іпостасі чільних мислителів сформулювала основні етичні принципи співіснування особистостей і громад, на основі котрих у процесі суспільної модернізації виник й утвердився новітній світогляд, який прийнято називати християнським.

Певні епохи, як-от Ренесанс, бароко, навіть намагалися творчо синтезувати основні принципи різних світоглядів (античного поганства, християнства) з метою витворити якомога універсальніший тип європейського світогляду. Це стосується й культури України, котра завжди перебувала у сфері впливу античної цивілізації. Спершу це були контакти з античною Грецією (згадаймо хоча б визначення Євгена Маланюка “Степова Еллада”), дещо пізніше – з римською адміністрацією, від часу прийняття християнства – зі Східною Римською імперією (Візантією). Саме в ту епоху й почали закладати тривке підґрунтя національної культури: зароджується система шкіл і бібліотек, починає розвиватися національне письменство, одразу всотуючи елементи місцевої традиційної культури. Однак треба наголосити, що навіть в епохи києво-руську та литовську засвоєння тих вершинних здобутків було дуже обмеженим.

Проте наші предки спромоглися репрезентувати своєрідність українського світогляду в артефактах національної культури, творчо засвоюючи швидкими темпами спадок античності в пізніших новоєвропейських формах культур Відродження, Бароко, Класицизму. Досить назвати “Енеїду” Івана

Котляревського; з багатой скарбниці ідей і тем античної літератури черпали українські автори різних епох.

Слід зауважити, що більшість зразків античної літератури, як-от драматичні твори (точніше, їхня сценічна постановка), ораторські промови, призначені для публічного виголошення, а також поетичні, котрі теж в античну епоху саме виголошувалися-виспівувалися, оповідалися речитативом, – належать до сфери суспільної комунікації. Історіографічні твори укладалися з метою поширення в античному світі інформації про нові, незнані території, країни, культури. Саме з такого твору – “Історії” Геродота – довідуємося про наших далеких пращурів – “бористенітів”, мешканців берегів Дніпра. Розвиток історіографічних та натурфілософських жанрів приводить до формулювання принципів збору достовірного матеріалу – сприяє витворенню методики наукового відбору історичного матеріалу й методики викладу “об’єктивних” висновків. І хоча поема Гусовського – не науковий історіографічний твір, а радше таки літературний, якість описів побаченого, почутого, пережитого й “відчутого” автором становить для нас неабияку цінність, бо не подає “фотографію” окремої тварини, окремого краю чи певних обрядів і ремесел, а демонструє певну філософію життя в певну історичну епоху, особливістю котрої було прагнення до ідеалу.

Світ ренесансу височів на підмурівку тисячолітнього культурного процесу античного світу, на традиції старогрецької літератури, коли витворювалися основні жанри пізнішого європейського письменства – епос, лірика, віршовані драматичні твори, і на досвіді літератури латиномовної – римської, яка, проте, виразно кореспондує з еллінськими прототипами, часто дошліфовуючи жанрові й метричні форми до рівня “ідеальної” досконалості, а водночас не працюючи в якомусь окремому жанрі, а використовуючи широку палітру мистецьких форм, уже усталених грецькими попередниками для вираження власних світоглядних осягнень. Епоха Ренесансу намагалася дорівнятися до “класичних” – “гідних

наслідування” – зразків і створила власний мистецький світ. Досконалий і водночас модерний для свого часу. Одним із тих ренесансних осягнень і є поема Гусовського про зубра. Треба ствердити одразу, що Гусовському таки вдалося дорівнятися до попередників із глибини століть; свідчення тому – всі факти, наведені в обох передмовах. І саме через україномовний переклад, саме через відповідний коментар маємо змогу прилучитися нині до цієї “живої античності” (А.Содомора) і, додам, до живої “античності української” як органічного елемента вітчизняної культури.

Для сучасного читача “бентежний відгомін пісенного двовірша” Андрія Содомори має слугувати дороговказом для мандрівки поліськими пуццями – світом Миколи Гусовського. У притаманній перекладачеві манері глибоко наукового й водночас емоційного викладу А. Содомора невимушено провадить читача колами лабіринту поетичного тексту, дарма, що той твір ренесансно-прозорий і відкритий. Перекладач знайомить нас на початку з таємницями віршових структур, які застосовує Микола Гусовський, далі подає свої враження від тексту й підтекстів (а хто б відчув їх точніше, аніж людина, що прочитала поему, відстроїла точність розуміння окремих місць за камертоном глибокого знання античних віршів, двовіршів і поем і характеризує засоби вислову – риторичні й поетичні, – і все те лаконічно подане буквально на п’яти сторінках.

Що ці слова – не словеса, може переконатися кожен, хто б захотів перечитати цей вступ, а відтак і саму поему. Чи ми думаємо, знайомлячись із твори, про різночуттєві сприйняття, до опису яких удається автор поеми? Радше ні, бо така авторська тактика: дати нам відчуті подібне до власних почуттів і відчуттів на підсвідомому рівні. Описати страх, радість, сум, горе тощо можна лише в такий спосіб. Гусовському поталанило це зробити.

Те саме стосується й кольорів. Ренесанс іще не знає барокового смакування батальними сценами й ріками крові. Тому “кривавий сніг”, про який говорить перекладач у вступі, –

це лишень достатній акцент *зорового* відчуття, що хроматично співдіє із *запахом* поту та сугерованою автором поеми морозною – білою тишею, яку сприймаємо, чи, радше, *не сприймаємо* на слух. Вичікування перед ловами, перед герцем, дуеллю людини і звірини, – основна риса справжнього мисливця: спокій і врівноважена, проте точна і влучна дія мисливця протистоїть лютому натиску звіра і тільки така – безстрашна і свідомо – дія людини дає їй можливість перемогти сильнішого й чутливішого противника. Герць як паралель до фахового вишколу й переконаності у своїй зверхності над природою. У Гусовського природа і людина ще рівні партнери, хоча й бачимо в поемі численні натяки на зміщення гармонії співіснування. Особливо яскраво це виявляється в описах людського суспільства, “стада людей”. До такого висновку спонукає й дисонанс поміж виразно реалістичними описами мисливських і ловецьких звичаїв (Гусовський неодноразово натякає на власний багатий мисливський досвід: “Flumina equo fidens altumque Borysthenis alveum/ Tranabam, Per aquas aufugiente fera...” – “Часто на вірнім коні Бористенові води глибокі/ Перепливав, коли звір через річку тікав...”), поміж описами особливостей світогляду посполитого населення, включно із описом покарання “чаклунів”, а також описом повадок зубрів – з одного боку, та ідеалізованим описом суспільного укладу при князеві Вітовті – з другого. Знаменно, що поет проводить паралелі поміж “природною” доцільністю повадок тварин у стаді й укладом людського суспільства, проте не завжди на користь людської спільноти. Можна припустити, що виразна паралель поміж зубром – самодостатнім володарем пущі й законодавцем у стаді – і князем – має літературні корені й становить вдало знайдену оригінальну метафору з позитивною конотацією (згадаймо прикладки образів князів у давньому українському епосі: “буй-тур”).

Що стосується літературної традиції та культурної стихії, питомої для автора, то він зазначив у поемі: “Multa ego Roxanis legi antiquissima libris,/ Quorum sermonem graeca elementa notant,/ Quae sibi gens quondam proprios adscivit ad usus/ Et

patrios miscuit ipsa sonos/” – “В хроніках руських читав я про давнє минуле країни, – Руси для себе давно грецькі взяли письменна/ І, приладнавши до звуків своїх, давньоруських, уміло/ Стали вживати тоді їх в щоденнім житті”.

Образність оповіді Гусовського корениться насамперед у місцевій літературній традиції та життєвій практиці. Він постійно застосовує сталі метафори “розставляння сітей для пам’яті” на означення літературної творчості (“Quae tota nunc mente peto magnoque labore/ Insequor et variis retia tendo modis.” – “Зараз стараюся все пригадати, напружую думку./ Ставлю скрізь сіті, аби в пам’яті все це зловить”¹), метафору танцю мисливця і зубра – для унаочнення напруженого процесу полювання, двобою (“Circuitu pari rapidum voluntur in orbem/ Per varios saltus, hinc vir et unde fera” – “Крутяться в колі вузьким сам на сам у жорстокім двобої/ Муж проти звіра ведуть дикий смертельний танок”²). До цих прикладів можна додати ще один, промовистий у контексті антимусульманської тематики: згадку про вбивство одним ударом ятагана двох жертв – вагітної жінки і нового життя (“Ille utero gravidae transactum coniugis ense/ Atque una luget morte perisse duos.” – “Той гірко плаче-ридає, бо турок дружину вагітну/ Шаблею вбив, і одна смерть погубила аж двох”³). Ці образи не запозичені з античних джерел, а вигадані самим Гусовським; вони зустрічаються в усіх його творах і становлять прикмету індивідуального авторського письма.

Зі сказаного унаочнюється проблема належності культурної спадщини авторів, які писали латинською мовою впродовж XV – XVIII століть. В історії літератури побутує звичай ідентифікувати цих письменників як “авторів пограниччя”, як “українсько-польських”, “українсько-білорусько-польських”, “українсько-білоруських” культурних діячів. У такому підході є рація, зважаючи на те, що особистості цих митців формувалися не

¹ Переклад Віталія Маслюка.

² Подаємо у власному перекладі.

³ Цитату вибрано із твору “Перемога над турками під Теребовлею 2 липня 1524 року” (“Victoria de Turcis ad Trebovlam anno 1524-to mense Iulio die secundo”). Переклад Віталія Маслюка.

лише в українсько-білоруській культурній стихії в підлітковому віці (здобувати освіту на захід українські юнаки вибиралися зазвичай у 15 – 17 років), а й в умовах універсальної для Європи культури ренесансу та бароко.

Важлива деталь. Латина, натоді мова культури (літератури), науки й політики Європейського континенту, *не була державною*. Тобто вона була засобом – мовою спілкування інтернаціональної європейської мистецької еліти того часу, який уможлиблював культурний процес за участю людей різного етнічного і станового походження незалежно від місця проживання (нерідко говориться про “ренесансний космополітизм”), а також засобом спілкування політичних еліт різних державних утворень на території континенту. Латиномовну творчість можна вважати загальноєвропейською спадщиною.

У праці “Участь регіонів у формуванні польської літератури XVI ст.” Зофія Фльорчак аналізує внесок вихідців з українських етнічних регіонів у культуру Речі Посполитої. Вона налічує 11 авторів до 1500 р., 14 упродовж 1500 – 1525, і відповідно – 16 та 17 осіб у двох наступних двадцятип’ятиліттях, – усього 58 авторів, вихідців із різних соціальних і майнових верств із українських земель за столітній період, що, на її думку, становить чверть усіх авторів Речі Посполитої того часу [див.: 1]. Ці люди послуговувалися у своїй творчості різними мовами – латинською, польською та українською, проте передусім латиною. Тому доробок членів цієї інтернаціональної мистецької й наукової еліти належить кожній із культур Європейського континенту, зокрема й Україні. Серед них натрапляємо на відомі імена Юрія Дрогобича-Котермака, Миколи Гусовського, Станіслава Оріховського, Григорія з Тичина, Григорія із Самбора, Павла з Кросна, Себастьяна Фабіяна Кленовича – словом, авторів XV – XVI ст., які вже ввійшли в корпус класичної літератури України тої епохи.

Отже, слід розрізняти поняття

ЛІТЕРАТУРА

1. *Florczak Z.* Udział regionów w kształtowaniu się piśmiennictwa polskiego XVI wieku (Studium z zakresu socjologii pisarstwa). – Wrocław; Warszawa; Kraków, 1967. – Studia staropolskie, T. XVII.

“українська латиномовна література” й “латиномовна література України”. У першому випадку йдеться про авторів українського походження чи українізованих, діяльність яких тривала на території України, та про їхні твори виразно україноцентричної тематики, у котрих висловлені інтереси українського суспільства. Поняття ж “латиномовна література України” включає всю сукупність творів про українські етнічні території: власне зразки української літератури, твори іноетнічних авторів про Україну та твори тих письменників (незалежно від їхнього етнічного походження) – вихідців з України, чия діяльність пов’язана з неукраїнськими культурними осередками, а тематика доробку стосується тогочасних загальноєвропейських проблем. Один із критеріїв відбору матеріалу в останньому випадку – самоідентифікація цих авторів як “русинів”, “рутенців” чи “роксоланів”. Критерієм належності латиномовних текстів до корпусу української культурної спадщини може бути й факт присвяти цих творів українським володарям, князям, достойникам церкви, а також містам, регіонам тощо.

Крім того, один із критеріїв зарахування письменника до корпусу автури “латиномовної літератури України” – наявність перекладів творів сучасною українською мовою з метою залучення їхніх ідей, мотивів, тем у нинішній вітчизняний культурний контекст.

Отож опублікування поеми Миколи Гусовського “Carmen de statura, feritate ac venatione bisontis” – “Пісня про зубра” у двомовному ошатному виданні, у якому під твердою палітуркою на крейдованому папері український читач одержав добре проілюстровані факсиміле першодруку 1523 р. і добротний переклад Андрія Содомори, у супроводі фахових коментарів істориків – це не лише факт поліграфічного, наукового й перекладацького доробку, а й акт збагачення української культури: реституції, чи, точніше, осягнення свого.

Мирослав Трофимук